

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

'S-GRAVENHAGE

cc. alle Leden van de
Ministerraad.

Aan de Heer Minister-President.

Voorzitter van de Raad van
Ministers.

Directie/Afdeling: DGES

Datum: 4 januari 1960

Onderwerp: Atlantische Economische
Conferentie op 12 en 13
januari 1960.

Kenmerk: 1377

Foto-nr: 192232

TER BEHANDELING IN DE MINISTERRAAD VAN
8 JANUARI 1960

I. Voorgeschiedenis.

Gedurende de maand december heeft de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken, Douglas Dillon, een bezoek aan een aantal Europese hoofdsteden gebracht om zich persoonlijk door middel van gesprekken met Europese politici op de hoogte te stellen van de huidige situatie in Europa met betrekking tot de Europese economische samenwerking. Uit deze gesprekken is een Amerikaans initiatief voortgesprongen om te komen tot een Atlantische economische conferentie waar een aantal problemen die op het ogenblik op de voorgrond staan zou kunnen worden besproken. Dit initiatief is overgenomen door de conferentie van de "Grote Vier", welke op 19 en 20 december jl. in Parijs plaatsvond. Besloten werd een Atlantische economische conferentie bijeen te roepen. Naderhand is vastgesteld dat deze plaats zal vinden te Parijs op 12 en 13 januari a.s., aan de vooravond dus van de OEES-Ministersconferentie van 14 januari. Om het aantal deelnemers niet te groot te doen zijn werd besloten die landen uit te nodigen die, hetzij lid zijn van het Uitvoerend Comité van de OEES, hetzij van de Bestuursraad voor de Handel van de OEES. Hoewel Nederland in geen van beide commissies van de OEES zitting heeft, is ons land wel uitgenodigd. De officiële uitnodiging vergezeld van het communiqué van de Grote Vier en de voorlopige agenda gaan als bijlagen hierbij.

VERZOEKE BIJ BEANTWOORDING DATUM, KENMERK EN ONDERWERP TE VERMELDEN

(2)

II. Het karakter van de conferentie.

Hierover valt nog weinig met zekerheid te zeggen; met de dag komen nieuwe berichten binnen welke deels weer een nieuw licht op de zaak werpen. Op het moment van afsluiten van deze nota kan het volgende worden opgemerkt.

A. Het institutionele aspect.

1. Het niveau.

Aangenomen mag worden dat de deelnemende landen zich zullen laten vertegenwoordigen door hun Minister van Buitenlandse Zaken tenzij deze een andere politieke figuur in zijn plaats zal aanwijzen.

2. Voorzitterschap.

Blijkens berichten uit Washington zou geen van de Grote Vier het voorzitterschap ambiëren, in verband waarmee het State Department hoopte dat bijvoorbeeld Nederland of België deze functie zou willen aanvaarden. Ook schijnt op het State Department aan een Canadese candidatuur te worden gedacht. Zou Nederland eventueel worden voorgesteld, dan zal het naar mijn oordeel moeilijk zijn zulk een aanbod te weigeren, al kan niet worden ontkend dat deze taak zwaar en het uiteindelijke resultaat zeer onzeker is.

3. Doel van de vergadering.

De conferentie van 12 en 13 januari zal moeten nagaan in hoeverre permanente consultaties gewenst zijn en wat het mandaat zal moeten zijn. Volgens sommige berichten uit Amerikaanse bron zou het in de bedoeling liggen een ad hoc studiegroep op te richten waaraan alle O.E.E.S.-leden alsmede de Verenigde Staten en Canada deel zouden nemen ter bestudering van de punten genoemd in het communiqué van de Grote Vier. Anderzijds beschikken wij over inlichtingen waaruit zou blijken dat men zich zou moeten gaan beraaden over de oprichting van een nieuwe organisatie waarvan de Verenigde Staten en Canada vol lid zouden zijn, een soort organisatie voor Atlantische Economische Samenwerking (O.A.E.S. dus); de O.E.E.S. zou dan kunnen worden opgeheven.

Wat hiervan ook zij, waarschijnlijk zal worden besloten tot het organiseren van min of meer permanente consultaties; in het licht van de talloze onzekerheden kan thans nog geen uitspraak worden gedaan over de meest gewenste opzet. In interdepartementaal overleg is als mogelijkheid genoemd een Raad van 20 ministers - al dan niet gecompleteerd met een commissie van plaatsvervangers - teneinde leiding te geven

(3)

aan verschillende werkgroepen. In Frankrijk denkt men op het ogenblik meer in de richting van de benoeming van 3 of 5 "wijze mannen", t.w. 3 van de 4 initiatiefnemers, d.w.z. zonder Duitsland, of 5 d.w.z. de 4 initiatiefnemers + het voorzittende land.

B. Het materiële aspect.

Wat het mandaat betreft is thans het enige houvast het communiqué van de Grote Vier. Hierin worden de volgende onderwerpen vermeld.

1. de hulp aan minder ontwikkelde gebieden.

Hiervan wordt gezegd dat, gezien de grote economische vooruitgang die zich in West-Europa heeft gerealiseerd, nu alle Westerse geïndustrialiseerde landen in staat moeten worden geacht in groter mate hun energie te wijden aan de ontwikkeling van minder ontwikkelde gebieden.

2. De problemen verbonden aan de wenselijkheid om tot een efficiënte mondiale arbeidsverdeling te komen en de wijze waarop de handelspolitiek der aan de conferentie deelnemende landen op dit doel kan worden afgestemd.

3. De problemen die voortkomen uit het bestaan van twee economische groeperingen in West-Europa, te weten de EEG en de EVHA. Het communiqué legt er de nadruk op dat dit probleem vooral ook gezien zou moeten worden in het licht van de relaties van West-Europa met de rest van de wereld.

Ad 1.

Dit punt komt thans op de agenda van vrijwel alle internationale organisaties voor. Volgens sommige inlichtingen zou het slechts de bedoeling der Amerikanen zijn door het in de onderhavige conferentie aan de orde stellen van dit vraagstuk de landen aan te sporen meer te gaan doen.

Wat deze hulp betreft moeten drie terreinen worden onderscheiden, t.w. het handelspolitieke terrein, dat van de technische hulp en het terrein van de financiële bijstand.

Wat de handelspolitiek betreft kan worden gesteld dat dit probleem in het GATT wordt behandeld en wat West-Europa betreft op het ogenblik ook de aandacht heeft van de OEES. Het zou goed zijn indien van de Atlantische conferentie een aansporing aan de landen zou uitgaan hun steun te verlenen aan het streven van deze organisaties om door een liberale handelspolitiek de onderontwikkelde landen te helpen.

Ten aanzien van de technische en financiële bijstand is het Nederlandse standpunt steeds geweest dat deze problemen om bekende redenen bij voorkeur in het verband van de Verenigde Naties en de instellingen van Bretton Woods moeten worden behandeld. Mocht de Atlantische conferentie toch een iets meer concretere taak ter hand willen nemen dan zou men kunnen overgaan tot het inventariseren en confronteren van de door de deelnemers verleende hulp.

Een probleem wordt gevormd door het feit dat het punt hulp aan minder ontwikkelde gebieden ook prijkt op de agenda van de Raadsvergadering op ministerieel niveau van de OEES. Over deze Raadsvergadering wordt U een afzonderlijke nota gezonden. Met het oog op het feit dat de OEES het best geëquipeerd is om op korte termijn over te gaan tot de hierboven genoemde inventarisatie en eventuele confrontatie, zou het aanbeveling verdienen indien door de conferentie de algemene lijnen worden uitgestippeld, waarvan de uitwerking verder aan de OEES wordt overgelaten, waarin tenslotte de V.S. en Canada ook als geassocieerde leden zijn vertegenwoordigd.

(4)

Ad 2 en 3.

Deze punten moet men zien in het licht van de Europese reis van de heer Dillon. Deze heeft toen immers oog gekregen voor het gevaar van een splitsing in Europa waardoor het schijnt dat Amerika bereid is de helpende hand te verlenen bij het leggen van een brug tussen de Zes en de Zeven.

Anderzijds is daar de Amerikaanse zorg voor hun betalingsbalanstekort. Hierdoor streven de Amerikanen naar versnelde afschaffing van discriminatie tegen de dollar op het gebied van de contingenten (hieraan werkt de OEES; dit komt dan ook 14 januari ter sprake). Daarnaast zijn zij bezorgd voor een additionele tariefdiscriminatie welke zou resulteren uit het wegvallen van de "tussenmuur" tussen de Zes en de Zeven.

Beide overwegingen leiden er toe dat de Amerikanen thans actief aandacht schenken aan de Zes en de Zeven maar men mag zich wel afvragen of de vooruitzichten op de door ons steeds voorgestane Europese oplossing (die naar zijn aard zal discrimineren tegen niet-Europese landen) niet vrij moeilijk geworden zijn.

Een Atlantische economische integratie welke dus zou discrimineren tegen niet-Atlantische landen lijkt wel a fortiori uitgesloten (Amerikaanse overwegingen hierbij : men heeft reeds een grote markt; het prijsgeven van soevereiniteit is zeer bezwaarlijk; men zou dan grote moeilijkheden moeten vrezen o.a. in de verhouding met Latijns-Amerika).

Wat mag men dan wél verwachten ?

Sommige berichten spreken zoals gezegd over de mogelijkheid van het oprichten van een organisatie voor Atlantische Economische Samenwerking. Als voordelen hiervan zou men kunnen noemen de omstandigheid dat Amerika aldus actief bij Europa zal worden betrokken, op het gebied van de handelspolitiek, de conjunctuur politiek en de landbouwpolitiek. Er zou een liberale invloed uitgaan op de Verenigde Staten, op de Zeven en op de Zes. Voorts zal van een nieuwe organisatie ook een belangrijk nieuwe appeal kunnen uitgaan.

Een nadeel vormt het feit dat het streven naar een Europese associatie (welke dus discriminatoir zou zijn tegen de V.S.) wel eens moeilijk zou kunnen zijn indien men samen met de V.S. in één economisch verbond zou zitten. Wellicht echter zal het mogelijk zijn een Europese oplossing te combineren met ad hoc regelingen met de Verenigde Staten welke beogen iets te doen voor de pijnlijke punten in de verhouding met dat land. Daarnaast zal men zorgvuldig moeten toezien dat de verworven handelspolitieke gedragsregels in hun geheel zullen worden overgenomen door de Atlantische organisatie omdat men anders een terugval van hetgeen hier bereikt is zal riskeren.

Indien het niet in de bedoeling zou liggen om te trachten een OAES in het leven te roepen, dan lijkt het het meest waarschijnlijk dat men zal willen komen tot het oprichten van een permanent gespreksforum ter bestudering van de hierboven onder de punten 2 en 3 vermelde problematiek.

(5)

III. De Nederlandse gedragslijn.

Uit het voorgaande is gebleken dat men geen hooggestemde verwachtingen behoeft te hebben van deze conferentie, zeker voorzover het betreft de oplossing van de problemen die ontstaan zijn door het échec van de onderhandelingen over een multilaterale associatie. Desalniettemin lijkt het vooral om politieke redenen gewenst om het Amerikaanse initiatief toe te juichen en wel om twee redenen :

1. de regering van de V.S. schijnt blijkbaar langzaam maar zeker doordrongen te worden van het feit dat het Europese probleem een politiek karakter draagt en ook voor de samenwerking in NAVO-verband wel eens ongewenste politieke gevolgen zou kunnen hebben,
2. door deze conferentie is een nieuw forum geschapen waar over de huidige Europese problematiek kan worden gesproken.

Het onderwerp is hierdoor tijdelijk uit de OEES gebracht waar het een verlamme invloed had zelfs op daarmee slechts zijdelings betrokken onderwerpen. Het schijnt niet op de weg van Nederland te liggen, direct zekere initiatieven te ontwikkelen. Deze Conferentie is de vrucht van overleg tussen de Grote Vier. Het is dus in eerste instantie aan hen, om bepaalde meer concrete voorstellen ter tafel te brengen.

Wat de procedure betreft zou er van Nederlandse zijde eventueel op kunnen worden gewezen dat het nog te vroeg is om over te gaan tot enigerlei institutionalisering van dit overleg, d.w.z. dat dit overleg voorlopig haar ad hoc-karakter moet blijven behouden. Aan een dergelijk overleg zou Nederland dan op actieve wijze meewerken. Aangezien de OEES het enige forum is waar over problemen die alle West-Europese landen aangaan, met vrucht kan worden gesproken, zal er voor moeten worden gewaakt dat deze organisatie voor de Europese samenwerking behouden blijft, in ieder geval zolang geen andere organisatie van gelijke strekking zal zijn gecreëerd, waarmee nog jaren gemoeid kunnen zijn.

Wat het mandaat betreft zou er van Nederlandse zijde vooral moeten worden gewezen op de noodzaak van een reële oplossing van het op het ogenblik bestaande probleem van de dreigende splitsing van Europa. Dit zal voorshands wel niet meer kunnen zijn dan het zoeken naar een oplossing voor knelpunten.

Wat de hulp aan onderontwikkelde gebieden betreft kan worden gesteld dat eerst een inventarisatie moet plaatsvinden van de op het ogenblik bestaande hulpverlening.

Tenslotte verdient het aanbeveling om tijdig overleg te plegen met onze Beneluxpartners opdat, indien mogelijk, een gemeenschappelijk standpunt kan worden ingenomen.

Deze nota kwam in samenwerking met het Directoraat-Generaal voor de Buitenlandse Economische Betrekkingen tot stand.

Spoedshalve werd rechtstreeks afschrift gezonden aan alle Ministers.

DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN,

